http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Szűcs Mihály

I: Arra szeretném megkérni mindenekelőtt, hogy mondja el, legyen szíves a nevét.

SZM: Szűcs Mihály.

I: Mikor és hol született?

SZM: 1930. április 19-én, Pócspetriben.

I: Mihály bácsi, jártunk itt néhány héttel-hónappal ezelőtt, és akkor elbeszélgettünk arról, hogy mire emlékszik a második világháborús időkből. Most azért jöttünk vissza, hogy mindezt videóra vegyük. Arra szeretném megkérni, hogy mesélje el, mire emlékszik Pócspetriben, hogyan volt az élet zsidók és nem zsidók között.

SZM: Hát gyermekkoromat töltöttem Pócspetriben és abból az időből maradtak emlékeim. És így visszaemlékezve semmi problémát nem jelentett a zsidók és a magyarok együttléte. Legalább is én nem tudok semmi olyan problémáról, ami=ami vitára adott volna okot. Egyedül a=a holokauszt---rendítette meg a község lakosságát, mert ugye előkészületlenül, egy kis faluban nem nagyon tudtak a zsidókérdésről. Nem nagyon foglalkoztatta a lakosságot sem. Akkor tudtuk meg, amikor jött az értesítés, hogy egy bizonyos reggel 6 órakor 20 kilós csomaggal útra készen kell lenni a zsidóknak. A községből gazdálkodók biztosít- nak kellett biztosítani a szekereket, a fogatokat, akik elvitték őket, arra pakolták fel magyarán a=a a zsidókat és és elvitték a községből. Először Nyírbátorba, utána Nyíregyházára. Csendőrök voltak kivezényelve, Máriapócson, a szomszéd községbe volt a rendőrőrs, azt is el kell mondanom, hogy az ottani ren- csendőrök nagyon emberségesen, lojálisan viselkedtek a zsidókkal szemben, nem bántották, nem hangoskodtak, inkább a kivezényelt, idegenből odavezényelt csendőrök voltak, akik brutalitást tanúsítottak velük szemben. A község lakossága összegyűlt, nagyon nagy szánalmat érezve és ki is fejezve, még hangoskodással is, de atrocitásra nem került sor. A legnagyobb része a lakosságnak szinte hangtalanul tűrte, nézte, bámulta. Volt, akik siratták, volt, akik szánták, volt, akik talán egyetértettek velük, de nem adtak hangot ennek az egyetértésüknek. Tehát inkább a sajnálat uralta az egész közhangulatot.

I: Mihály bácsi, hogyan emlékszik arra, hogy azt mondta, hogy jött egy értesítés. Erről hogyan em- hogy=hogy tudott erről annak idején Mihály bácsi?

SZM: Hát úgy, hogy édesapám, szüleim nekem kereskedők voltak. És édesapámnak a legjobb barátja egy szintén kereskedő, zsidó volt. Nagyon jóba voltak, szinte testvérként kezelték egymást. Például gyerekkoromból maradt meg az a=az a megszólítás, hogy ez a zsidó kereskedő, Katz Lajos bácsi, apukámat mindig úgy szólította, vagy úgy szólt hozzá, hogy Mihálykám. Tehát minden kérdése, mondása ezzel kezdődött, hogy Mihálykám. És utána jött aztán, amit mondani akart. És ez úgy megmaradt bennem, a Mihályka megszólítás. Nagyon-nagyon jóban voltak, mint testvérek, amit később aztán másként is igazolt édesapám. Mert elment utána meglátogatni őket, meg vitt egy kis csomagot nekik, meg=meg Nyíregyházára, meg Varjúlaposra, ahová kerültek, de hát sajnos nem tudott igazi segítséget adni. Mert valamennyien odamaradtak.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

I: Arról volt szó, hogy jött egy értesítő. Erről honnét értesült az Önök családja?

SZM: Onnan, hogy amikor megkapták az értesítést, hogy reggel 6 órakor 20 kilós csomaggal kell készen lenni, akkor eljöttek hozzánk elköszönni, az egész család, Lajos bácsi a családjával, mert a fiával meg én jártam együtt iskolába, középiskolába. Tehát=tehát tényleg nagyon jó kapcsolatunk volt. És hát ugye ezt most már nem lehet leírni, hogy akkor milyen hangulatban történt a búcsúzkodás, az elköszönés, mert hát azt=azt tényleg csak átélni lehetett. És=és akkor mutatták a papírt, hogy reggel készen kell lenniük és akkor még ők is abban bíztak, hogy csak munkára viszik őket. Tehát nem gondoltak ők sem, meg mi sem arra, hogy=hogy ez a vég és=és hová kerülnek, mi lesz a vége az életüknek. Hát-

I: Jött más család is, elbúcsúzni?

SZM: Igen=igen. Általában, hozzá kell tennem, hogy a községben lévő zsidó családok vagy kereskedők voltak és ezért az én szüleimmel nagyon szoros kapcsolatot építettek ki. Hát már akkor, mint gyerek most kezdek visszaemlékezni, hogy a zsidókérdés miatt már akkor különböző retorziókat alkalmaztak a zsidókkal szemben és amikor az én szüleim kezdték a kereskedést, akkor ők segítettek. Bevezették magyarán a kereskedői életbe a szüleimet. Ebben az időben viszont már az én szüleim segítettek vissza.

I: Milyen retorziók voltak a zsidók ellen?

SZM: Hát úgy különösebben nem nagyon tudok, de például nem lehetett nekik vásárolni, mint kereskedőknek odamenni bizonyos üzletekbe. Ott az én szülőim vásároltak saját részükre és átadták nekik például. Vagy=vagy nem jelenhettek meg nyilvános helyen például, vagy=vagy a gyerekeiknek nem lehetett már később iskolába járni, csak sárga csillaggal, utána már azzal sem. Sok helyről kitiltották őket.

I: Erre emlékszik, hogy például honnét és hogyan tiltották ki a zsidókat?

SZM: Hát egy=egy megkapó jelenet volt, Nyírbátorba jártunk polgáriba, az előbb említett Katz Lajos fiával, Lajossal, aki nekem osztálytársam volt. És a nyírbátori polgáriban volt egy testnevelő tanár, aki leventeoktató is volt. És az=az szinte=szinte élvezte, hogy megalázhatja, kiállította a zsidó gyerekeket és akkor közölte velük, hogy többet a testnevelés órán ők nem vehetnek részt például.

I: Mit mondott, miért nem?

SZM: Mert zsidók.

I: Ezt mondta is nekik?

SZM: Igen, igen és ő zsidóval nem foglalkozik.

I: Hogy mondta ezt? Vissza tetszik idézni, hogy hogy mondata?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

SZM: Nem nagyon, megmondom őszintén, csak a lényege ez volt. Hogy=hogy a mai órától kezdve testnevelés órán a zsidó származású gyerekek nem vehetnek részt, mert én zsidókkal nem foglalkozom. Ez akkor olyan=olyan még akkor nagyon meglepő volt.

I: Mit szóltak ehhez a zsidó gyerekek?

SZM: Meg se tudtak szólalni. Nem is szólalhattak meg. Ugye akkor még a testi fenyítés is élt például, tehát ha megszólalt volna valamelyik, akkor olyan retorziót kapott volna, vagy részesült volna retorzióban, úgyhogy nem is mertek megszólalni.

I: És a nem-zsidó gyerekek mit szóltak mindehhez?

SZM: Hát, ki mit. Volt, aki egyetértett vele, mert ugye akkor azért annyira=annyira erős volt a közhangulat a zsidók ellen. Ugye a=a leventeség, meg a=meg a nyilasság, meg a mit tudom, mi is, és hát azért=azért volt, aki egyetértett vele, volt aki nem. De inkább többen nem értettek egyet. De azok közül se mertek nagyon sokan, nem **mertünk** megszólalni.

I: Hogy derült ki, hogy volt, akik egyetértettek?

SZM: Hát vagy=vagy könnyezve, mert vegyes osztály voltunk, például a lányok kimondottak siratták, nagy része a lányoknak, az osztálytársaknak, vagy=vagy vigasztalták utána szünetbe, megölelve, együtt sétálva, beszélgetve. Vigasztalták, bátorították, hogy elmúlik ez, nem így lesz ez, nem kell megijednetek, stb. De hát ugye.

I: Azok, akik egyetértettek ezzel a kiközösítéssel, ők hogyan adtak hangot a véleményüknek, mit mondtak?

SZM: Volt olyan, aki tapsolta például. Szokatlan módon testnevelés órán megtapsolta, hogy *(tapsol)* helyes. Így adott kifejezést neki, az egyetértésének. Na de hát ez is vagy az otthonról hozott szellemet tükrözte, vagy a=vagy a felszedett leventeoktatás, meg=meg a- szóval nem tudom, de ez már az otthoni dolgoknak volt a kifejeződése. Végeredményben nem is annyira neki, a gyereknek. Mert hát azért akkor még ez=ez olyan 13-14. éves gyerek volt, hát még ugye azért.

I: Emlékszik ennek a leventeoktatónak a nevére?

SZM: Nem, nem. Annyit tudok, hogy Kovács. Kovács, de nem tudom. Akkor még=még a diákok nem nagyon tudták a tanároknak a nevét se szinte. Nem emlékszem, csak tudom, hogy Kovácsnak hívták, azt is tudom, hogy később bevonult katonának és százados volt. Tehát százados rendfokozata volt. De ő=ő kimondottan szélsőséges nyilas volt.

I: Ez hogy derült még ki?

SZM: Hát a kijelentéseiből. A beszédéből.

I: Miket mondott?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

SZM: Hát, általában a zsidókat szidta, meg a- meg érdekes módon a szegény gyerekeket, a szegényebb sorsból jött gyerekeket, akinek nem volt például tornanadrágja, tornaruhája, vagy ilyesmi, azokat úgy igyekezett megszégyeníteni. Gyalázkodó kijelentéseket alkalmazott rá.

I: Hogyan szidta a zsidókat?

SZM: Közönségesen.

I: Például?

SZM: Piszkos zsidó, aljas zsidó.

I: Milyen?

SZM: Aljas zsidó. Pájeszos zsidók, meg=meg ehhez hasonló kifejezésekkel. Úgyhogy.

I: Ezt a gyerekeknek mondta?

SZM: Igen, igen. És ott az osztály előtt is. Úgyhogy nem csinált belőle titkot, sőt, ő élvezte, hogy hangot adhat az ő nézeteinek.

I: Volt-e még hasonló érzelmű tanító az iskolában?

SZM: Hát ugye akkor még, mint kisdiák nem nagyon tudtuk ez úgy felmérni. De=de volt, akinek katonatiszt volt például a férje, hát egy kicsit az is=az is efelé orientálódott. Ő is úgy=úgy zsidóellenes volt, de ezek főleg nők voltak és azok nem adtak úgy hangot az- a gondolataiknak.

I: De Mihály bácsi számára annak idején hogy derült ki, hogy ezek zsidóellenesek voltak?

SZM: Hát abból, hogy=hogy tudtuk, hogy=hogy katonatiszt a férje például, ott a nyírbátori laktanyában szolgált, ő kísérte iskolába, meg jött érte, meg=meg=meg a=a tanárnő is előszeretettel mellőzte a zsidó gyerekeket. Ha valahová kellett három-négy-öt gyerek, akkor=akkor kiválogatta a hozzá közel álló gyerekeket inkább, és érdekes módon ezek között soha nem voltak zsidó gyerekek. Tehát ilyen=ilyen apró-meg hát neki a megjegyzéseiből is, a feleltetésekből például. Egészen elnéző volt egy gyerekkel szemben akkor, ha magyar származású volt **és** olyan beállítottságú pláne akkor, és egészen más volt egy zsidó gyereket feleltetett például és nem úgy felelt, ahogy kellett volna, vagy=vagy ahogyan ő elvárta. Tehát nem volt elnéző velük szemben.

I: A többi diák kifejezte esetleg- mondta Mihály bácsi, volt, aki tapsolt, amikor ezt a tornatanár ez ugye ezt mondta.

SZM: Igen, igen.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

I: Hasonló ilyen bármilyen megjegyzés, atrocitás volt-e zsidó, nem-zsidó diákok között?

SZM: Volt, volt. Például volt, amikor a zsidó gyereknek a pájeszát levág- levágták.

I: Elmesélné Mihály bácsi-

SZM: -ezek a szélsőségesek-

I: -hogy ez hogy történt?

SZ: Hát egyszerűen szünetben, vagy tanítási óra után, vagy sportdélutánon, amikor=amikor vártuk emlékszem rá, futballoztunk, és=és vártuk, hogy jön majd a tanár, és már a tanár jelenléte előtt kikezdtek egy-két zsidó gyereket, froclizták, heccelték.

I: Hogyan?

SZM: Hát, gúnyolták, csúfolták. És akkor-

I: Mit mondtak, hogyan?

SZM: Hát, nem tudom. Különböző jelzőket használtak velük szemben.

I: Például?

SZM: A zsidókat, meg=meg volt akkor olyan dal, hogy- ilyen=ilyen zsidóellenes- ’zsidó, zsidó, hej, te büdös zsidó, mit keresel itt, az anyád mindenit’. Úgy=úgy megmaradt a fülembe, szinte=szinte most is.

I: Ez hogy volt ez a dal? Ezt el tudná- vissza tud rá emlékezni?

SZM: Hát, erre a kis részletére emlékszem, hogy ’zsidó, zsidó, hej te büdös zsidó, mit keresel itt, az anyád mindenit’ például.

I: Ennek volt dallama is?

SZM: Igen, igen.

I: Tetszik emlékezni a dallamra?

SZM: Emlékszem.

I: El tetszik tudni ezt most énekelni?

SZM: *(énekel)*
Zsidó, zsidó, hej te büdös zsidó,
mit keresel itt?
Az anyád mindenit.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Ez egy ilyen nyilas indulónak a dallamára ment ez a=ez a szöveg, ugye átköltve persze. Úgyhogy és akkor=akkor ha volt egy-két-három zsidó gyerek ott együtt, akkor mellette gyülekeztek ez a társaság, és akkor direkt ilyen dalokat, vagy mondásokat alkalmaztak, meg ilyen=ilyen kiszólások voltak és ha azok visszaszóltak valamelyik, akkor azt kötekedésnek vették és így történt, hogy megfogták, lefogták, és levágták a pájeszát, például. És hát ez olyan megszégyenítés volt akkor, mert nekik ez természetes viselet volt, amit hát ezek nem tudtak elviselni, eltűrni, és=és ezért inkább levágták neki a pajeszát.

I: Emlékszik, hogy kik voltak ezek a- biztos voltak valamilyen hangadó fiúk, akik ez csinálták annak idején.

SZM: Hát nem, őszintén megmondom, ez már olyan régen volt, azt=azt nem tudom.

I: Volt valami következménye a tanárok részéről, amikor ez történt?

SZM: Nem. Nem volt még felelősségre vonás sem. Még- még csak szegények- még csak jelenteni se merték, szólni se mertek, mert hiába is szóltak. Az kézlegyintéssel el volt intézve. Úgyhogy a tanárok sem mertek beleavatkozni, nem merték felelősségre vonni, akik ezt csinálták, mert ők is talán, most utólag gondolva, féltek a felelősségre vonástól. Ugye magyarán mondva akkor ők voltak az erősebbek. És ezért nem mert senki szólni ellenük.

I: Tanultak-e valami olyasmit, szóval órákon elhangzott-e valami a tanárok részéről, ami kifejezetten a zsidók ellen- tehát olyan tartalmú volt, ami a zsidók ellen irányult?

SZM: Nem emlékszem, de biztos, hogy volt, ugye az akkori kor szellemének megfelelően tanítottak, és=és hangsúlyozom, hogy=hogy több katonatisztnek a felesége tanított ott, a polgáriban és=és hát ezek annak a kornak a szellemében tanítottak. Úgyhogy.

I: Mi lehetett ez, hogyha mégis valamire emlékszik belőle, hogy megértsük, hogy mi is- mi az, hogy a kor szellemében, milyen témák kerültek szóba?

SZM: Nem nagyon emlékszem vissza, megmondom őszintén. Nem emlékszem. Most úgy nem akarok mellébeszélni, de hát szóval nem tudom. Nem tudom. Csak hát akkor=akkor ugye ez=ez olyan volt, hogy=hogy=hogy nem mertek szólni sem a zsidó gyerekek, sem a velük rokonszenvező gyerekek, mert=mert hát akkor ők is=ők is retorzió alá kerültek, és akkor feleltették őket, meg=meg felelősségre vonták, meg kiküldték óráról, meg ehhez hasonló. Úgyhogy nem nagyon lehetett akkor, abban az időben magyarkodni. Magyarkodni nem lehetett, mert=mert hát akkor=akkor azt kellett elismerni, hogy a zsidókat üldözték, számon kérték, felelősségre vonták, és=és ezzel egyet kellett érteni mindenkinek.

I: Magyarkodni alatt mit=mit tetszik érteni?

SZM: Hát azt, hogy=hogy kifejezni az érzelmeiket, hogy=hogy sajnálják őket, szánják őket, hogy egyetér- együttérzést kifejezni velük szemben nem lehetett.

I: Ez volt a magyarkodás-

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

SZM: -igen=igen-

I: -és ezt nem lehetett annak idején.

SZM: Igen.

I: Értem. És volt-e találkozott-e abban az időben nyilasokkal az iskola környékén, Pócspetriben?

SZM: Né- nem. Én erre nem emlékszem. Később---felszabadulás után hallottam, meg=meg már akkor tudtam, hogy ezek nyilasok volta, meg ez volt nyilas, meg az volt nyilas, de akkor, például Pócspetriben, én személy szerint nem is tudtam, hogy volt nyilas szervezet. Most se tudom=most se tudom, csak hallottam, hogy ez, meg ez volt anyilas, meg az volt a nyilas, meg ez ezt csinálta, ez a csendőrökkel volt, meg besúgó volt, meg=meg mit tudom én, mi, akkor ment=ment árulkodni, akkor úgy mondták ezt, meg besúgni, hogy ki mit csinált, de ilyen politikai téren ki mit csinált.

I: Tehát a zsidók ellen például volt-e ilyen, hogy besúgó, vagy aki feljelentette esetleg?

SZM: Voltak, voltak.

I: Ki, mit? Ki volt, és mit csinált?

SZM: Nem tudom. Nem tudom. Csak tudom, hogy volt, mert=mert ezért=ezért aztán később, felszabadulás után ezeknek ezt is szemére vetették, hogy te ilyen aljas voltál, meg akkor, amikor a zsidókat jelentetted, meg=meg szaladgáltál besúgni, meg ehhez hasonlók.

I: Kinek vetették a szemére?

SZM: Az illetőknek. Azoknak a nyilasoknak.

I: Emlékszik rá-

SZM: Akik=akikre azt mondták, hogy nyilasok voltak. De én nem tudom, hogy most=most ez=ez miben nyilvánult meg, hogy azok nyilasok voltak, csak ezeket, amiket hallottam, mondom, hogy jelengette őket, meg besúgó volt, meg ilyen dolgokat művelt.

I: Akikről ezt mondták, ismerte Mihály bácsi?

SZM: Hát biztosan, mert végeredményben az egész falut ismertem, ugye hát ott éltem, ott nőttünk fel, és mint kereskedőhöz sokan jártak. És hát mert édesanyámnak üzlete volt, édesapámnak meg tejüzeme volt, és=és szinte az egész faluban a lakossággal kapcsolatban voltunk. De hát- de akkor még engem ez nem érintett, hát ugye 12-13-14 éves gyerek úgy nem foglalkozott akkor még annyira ezzel. Inkább a későbbi időknek az- a mondásai, az emlékei alapján rémlett fel bennem úgy=úgy visszamenőleg, hogy ezek voltak. De hát-

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

I: Szóval a család jóban volt a Katzékkal.

SZM: Igen, igen.

I: Emiatt valaki a faluból ő: nem- vagy bárhonnét nem: hm: nem kérte számon a: a Mihály bácsiék családjától, hogy miért vannak jóban a zsidókkal?

SZM: Nem. Nem. Érdekes módon soha nem vetették ezt a szemükre a szüleimnek, mert a többi zsidó családdal is jóban voltunk, különösen a szomszédunkban, a tőszomszédunkban volt egy uradalom, a Fülöp-Frenkel uradalom. Az ilyen=ilyen kereszttházasságot kötöttek, a Fülöp: nevű férfi elvette a Frenkel- lányt. A Frenkel fiú elvette a Fülöp-lányt, tehát ilyen kereszttházasság volt, és őnekik volt nagy birtokuk, akiket nagyon szerettek a faluban. Nagyon- senki én rájuk soha egyetlen rossz szót sem hallottam. Egy nagyon- különösen a Fülöp, az egy nagyon segítőkész, adakozó, szóval tényleg egy nagyon-nagyon emberséges valaki volt. Mondom, senkitől, egyetlen rossz szót sem hallottam, utána sem, tehát amikor elvitték őket és felszabadulás után. Még jó ideig ott laktunk Pócspetriben és=és addig sem, az idő alatt sem hallottam semmi rosszat rájuk. Azt tudom, hogy például emlegették úgy, hogy ahhoz soha nem lehetett úgy menni, hogy valamit kérni, hogy ne adott volna, például. Vagy tudom, hogy=hogy nálunk nem volt orvos, csak Máriapócson, ha valakinek beteg volt a családban, gyereke, vagy felesége, vagy mit tudom én, abban a pillanatban adott szekeret, gyorsan vinni orvoshoz azonnal, vagy orvost hozni. Van-e pénze gyógyszert kiváltani, akkor, ha nem volt, adott neki, szóval úgy nagyon emberséges volt. Nagyon.

I: Fülöp, Frenkel, mind a kettő zsidó család volt?

SZM: Igen, igen, igen, mind a kettő. Mind a kettő. Hát.

I: És jóban volt a: Katzék gyerekével?

SZM: Én?

I: Ugye ezt mondta.

SZM: Igen. Én osztálytársak voltunk igen=igen-

I: -osztálytársak voltak-

SZM: -polgáriban. Igen.

I: Ő panaszkodtak valaha Mihály bácsinak, hogy őt bántják?

SZM: Hát, panaszkodott, sokszor megvédtük, segítettünk.

I: Na, mesélne ilyen esetekről, amikor meg kellett őt védeni?

SZM: Hát volt olyan, hogy például kerékpárral járunk be Nyírbátorba, Pócspetriből, polgáriba, öten. Különböző osztályokba, de mindig együtt mentünk. És ő volt

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

közöttünk egyedül zsidó gyerek, Lajos. És=és a polgári iskolából ezek a szélsőséges- most nevezzem nyilas-csemetéknek? Várták, hogy megverik. És akkor nekünk kellett megvédeni és=és magyarán fenntartani azt a néhány gyereket, amíg Lajos kerékpárral el tudott menekülni. Például ilyen is történ.

I: Ez hogy zajlott? Hogy ott- tessék nekünk felidézni.

SZM: Hát úgy, hogy mikor mi mentünk hazafelé, akkor kisült, hogy a Nyírbátor végén vártak bennünket, vagy hatan-heten-nyolcan. Például kerékpárral ott álldogáltak, és akkor ledöntötték a kerékpárt és akkor=akkor kezdtek kötekedni, Lajossal, Katzzal.

I: Mit mondtak neki?

SZM: Hát újra zsidózás. Piszkos zsidó, aljas zsidó, te csavargó zsidó, meg mit tudom én, te bekerült zsidó. Meg=meg szóval minden ilyen. De minden második szó zsidó volt.

I: Milyen zsidó, elnézést?

SZM: Hát bekerült zsidó, meg csavargó zsidó, meg=meg mindenfélét.

I: Ezt nem értettem. Be-

SZ: Bekerült zsidó.

I: Ez mit jelent?

SZM: Hát hogy valahonnan idejöttek Magyarországra. Tehát ez- ezt jelentette a bekerültség. És hát ugye mi=mi szó szót hozott, mi is beleszóltunk, egy kis verekedés is történt, ugye, ez természetes, de az idő alatt mi már megszerveztük, hogy Lajos kapja a kerékpárját, aztán gyorsan nyomás. Elment és addig fenntartottuk ez a verekedős társaságot. Na de hát ez olyan volt, hogy másnap nem mertünk szólni az osztályfőnöknek, mert hát úgyis mi kaptunk volna, mert mi védtük meg a zsidót, és akkor még ez is bűn lett volna. Tehát-

I: Ismerte ezeket a srácokat?

SZM: Persze, hát együtt jártunk polgáriba, még osztálytársam is volt köztük, nem is egy. Ez akkor hőstettnek számított, az ő szemszögükből, hogy=hogy egy zsidó fiút megvertek és levágták a pájeszát, meg szakállát, meg mit tudom én, mit. Szóval ez=ez minél jobban megalázták, annál nagyobb dicsősség volt. Sajnos, de hát ez abban a korban így volt.

I: Történt-e hasonló eset esetleg felnőttekkel is?

SZM: Nem tudok róla. Nem tudok róla. Mondom, én=én Pócspetriben nem emlékszem, hogy=hogy=hogy valamire is sor került volna, akár ilyen zsidózásra, vagy=vagy ilyen bekiabálásra, vagy mit tudom- semmire. Nem emlékszem rá, nem. Akik ott zsidók voltak, nem sok zsidó volt Pócspetriben, olyan hat-hét család, úgy

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

emlékszem, azok úgy beilleszkedtek a községbe és úgy elfogadta a község őket, hogy az a néhány szélsőséges nyilas, most már=most már tudjuk, hogy az volt, azok voltak, azokon kívül senki nem volt, aki=aki ellenük lett volna. És a lakosság miatt meg az a néhány nyilas, nevezzük őket most már annak, az meg nem mert szélsőségesen viselkedni, mert magára vonta a falu lakosságának a megvetését, a gyűlöletét. Tehát ezért inkább úgy távol tartották magukat.

I: De volt eset, hogy próbálkoztak?

SZM: Nem tudok róla.

I: Kik voltak ezek a nyilasok? Emlékszik erre?

SZM: Illet- illetve volt például egy esetre emlékszem, amikor a zsinagógának az ablakát betörték. Megdobálták, péntek este, mert ugye a Sábesz péntek délutánnal kezdődött és péntek este volt a: egyházi összejövetelük, és nem tudom, hogy mise, vagy istentisztelet, vagy mi volt az. És akkor kívülről megdobálták a zsidó templomnak az ablakát, betörték kővel, meg=meg ehhez hasonlók. De ezek ilyen süvölvény, csavargó gyerekek voltak, akiket úgy gondolom vagy felbérelték őket, vagy=vagy felbiztatták, nem tudom=nem tudom. Egy volt ilyen, egy- ez az egyetlen eset arra emlékszem, de ez már úgy a végén volt, amikor már nagyon-nagyon felszították a=a társaságot, a társadalmat ezzel a zsidókérdéssel. Ez már.

I: Ki és hogyan szította föl a társadalmat? Mire tetszik gondolni?

SZM: Hát az újság, a rádió, a közhangulat. Elöljáróság.

I: Konkrétan mire gondol itt most Mihály bácsi?

SZM: Hát hogy a zsidótörvényeknek a megjelenése, a sárga csillag viselésének a kötelezővé tétele például. A- az irodákból, a közalkalmazott- mai szóval használva közalkalmazottak közül elengedték a zsidókat például. Hát az=az mind=mind azt eredményezte.

I: Erről hogyan értesültek ott a faluban? Ez hogy derült ki, hogy ezek életbe léptek, vagy hogy ezek történnek?

SZM: Hát például úgy, hogy a tanácsházán dolgozott egy zsidó lány, akit egyik napról a másikra elengedtek, azért, mert zsidó. Vagy például azért- a zsidók nem lehettek- nem léphettek be a tanácsházára. Például feljelentést tenni, vagy bejelentkezést tenni, vagy kérelmet beadni, vagy- tehát egyszerűen nem mehettek be a tanácsra. Nem, községházára, bocsánat. Tehát ők nem mehetett be. Hát ugye ez=ez azonnal elterjedt a faluba, és mivel a falunak a: a 90-98 százaléka mondhatom azt, hogy zsidópárti volt, vagy legalább is semleges volt, hát ezeket úgy=úgy mellbe vágta, hogy hát azért azok is emberek és akkor így, hát akkor ezeknek ezt el kell tűrni, le kell nyelni, végig kell élni? És=és hát ki hogy reagált aztán erre.

I: Emlékszik bármilyen zsidóellenes nyilas-propagandára a faluban?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

SZM: Egyetlen egy alkalommal volt, hogy ilyen=ilyen ilyen plakátszerűségeket helyeztek el, kisméretű plakátokat a faluba, néhány helyen. Egy alkalommal emlékszem rá, lehet, hogy volt több, én ezt nem tudom, de egyre kimondottan emlékszem, hogy----

I: Igen.

SZM: Úgyhogy nem tudom, hogy volt-e többször, több alkalommal, de- de ez is ilyen zsidóellenes-

I: Egy pillanat, elnézést, álljunk meg, mert valamilyen technikai probléma-
Kis technikai szünet után akkor folytassuk Mihály bácsival ott, ahol abbahagytuk. Arról kezdett el mesélni, hogy volt egy kis cetli a faluban.

SZM: Igen. Ez már a- az elhurcolás előtti időkben volt, amelyik- amiben ilyen felszólítás volt. Hogy a zsidókkal való kapcsolat megszüntetése, a zsidók kerülése, meg=meg ehhez hasonló dolgokról szóló papír volt, meg hogy a zsidóknak a sárga csillag viselése kötelező, meg hogy a zsidók nem vehetnek részt különböző összejöveteleken. Erre emlékszem. De volt több ilyen, de=de valahogy nem maradt meg bennem.

I: Ez egy ilyen hivatalos hirdetmény volt?

SZM: Ilyen falragasz. Tehát hivatalos dolog volt, a: a községházáról hivatalsegéd hordta szét, ragasztotta ki a falu bizonyos pontjain.

I: Mit szóltak ehhez a lakosok, amikor ezt olvasták?

SZM: Hát, vérmérsékletüknek, nézetüknek megfelelően reagáltak rá. Általában nem értettek vele egyet. Tehát helytelenítették az egészet általában. Szintén volt, aki aztán fordítva. Volt, aki meghúzta magát és=és nem mert véleményt mondani, sem negatív, sem pozitív irányban, mert=mert vagy voltak ott körülötte, vagy félt attól, valaki meghallja és retorziót fognak alkalmazni vele szemben.

I: Említette, hogy=hogy ugye levágták a: kisfiúknak a pajeszát ott a-

SZM: Igen.
I: Ezek szerint ők ortodox zsidók voltak, ortodox fiúk voltak, ortodox zsidó fiúk.
SZM: Elképzelhető, igen. Igen, most már-
I: -együtt jártak iskolába. Tehát nem volt külön orodox-
SZM: -nem, nem, nem-
I: -zsidó iskola.
SZM: -nem, nem együtt jártunk, egy osztályban is, igen.

I: Az öltözékük is más volt, vagy csak a pajeszuk?

SZM: Csak a pájeszuk. Csak a pájeszuk volt. Abból lehetett tudni, hogy ők zsidók, vagy hát.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

I: Ezek voltak- ezek szerint a gyerekek eléggé- hát: voltak ilyen atrocitások a zsidók ellen a gyerekek részéről. Kérdeztem korábban, hogy felnőttek körében volt-e, a felnőttek részéről volt-e hasonló. Mert hogy az ember azt gondolná, hogyha a gyerekek ennyire aktívan- hát kifejezik az ellenszenvüket a zsidók iránt, akkor ezt ugye, említette Mihály bácsi, a- esetleg a felnőttektől látja. A felnőttek részéről volt-e valami?

SZM: Nem volt, nem tudok. Nem. Mint az előbb mondtam, egyedül ez a zsinagóga ablakának betörése volt egy ilyen, de- de az sem a lakosság részéről, hanem=hanem ilyen csavargó kölykök, akik=akik=akik képesek, hajlandók voltak ilyenre.

I: Honnét lehet tudni, hogy ki volt?

SZM: Hát akkor ugye a faluba azért=azért úgy nagyjából tudták, hogy ki hová tartozik, ki hány (…) ér magyarán. És=és meg hát látták is. Látták is, ugye, mert=mert a lakott területnek a közepén volt a zsinagóga. Tehát szomszédok voltak, közvetlen szomszédok voltak egy utcában, tehát látták, hogy=hogy kik randalíroztak ott.

I: Tetszik emlékezni, hogy kik voltak azok?

SZM: Nem. Nem, azok=azok ilyen akkor tőlem idősebbek voltak, ilyen=ilyen 18-20 év körüli fiúk, akik- akikre úgy, na úgy nem emlékszem.

I: Történt-e valamilyen felelősségre vonás?

SZM: Á, nem. Nem, nem. Inkább azoknak a részéről dicséretet kaptak, vagy elismerést kaptak, felelősségre vonást nem.

I: Erről tud-

SZM: Aki=akik- nem tudok róla, csak=csak inkább ez volt. Tehát akkor nem is mertünk arra gondolni, hogy most valakit itt felelősségre vonnak ezért majd, a tettéért. Meg hát az=az akkor=akkor inkább hőstettnek számított, hogy ilyenre vállalkoztak, vagy ilyet végrehajtottak.

I: Történt-e feljelentés?

SZM: Nem tudok róla. Nem tudom.--

I: Ott tartottunk még a- ugye beszéltünk Mihály bácsi, az elhurcolásról.

SZM: Igen.

I: Jöttek a- jöttek elbúcsúzni a családok. A Katzékon kívül kit is említett még?

SZM: Hát volt egy másik kereskedőcsalád, (Herslnek) hívták, azok is voltak, meg=meg a szomszédok, Fülöpék. Azok még úgy segítséget is kérve, az apukám hogy nézzen rá a birtokra, mert egy egész nagy szeszgyár volt a szomszédunkban. Ha azt mondom, hogy 40-50 ló, meg ötven tehén, meg ehhez hasonló, nagy istállók

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

voltak. És akkor Fülöp bácsi kérte apukámat, hogy hogyha lehet, majd nézzen már rá, hogy=hogy vele is tartsa a kapcsolatot, a gazdatisztjével, meg=meg segítsenek, hogyha valami probléma van, míg visszajönnek. Hát ugye ki gondolta ezt, hogy ez lesz. Ők akkor azt számolták, hogy egy bizonyos időre elviszik őket munkaszolgálatra és akkor ott ledolgozzák az egy-két hetet, tíz napot, mit tudom én, és jönnek haza. Mert nem tudta senki. Hogy ez lesz a vége.

I: Monda- Mihály bácsi, rádión azért sok mindent hallottak. Tehát a zsidókkal kapcsolatosan.

SZM: Igen.

I: Volt a faluban rádió.

SZM: Ez érdekes dolog, mert hozzánk nagyon sokan jártak rádiót hallgatni. Kitettük az ún. verandára a rádiót, és=és ott végig körbe könyökölve hallgatták. Hát ugye akkor jelent meg a zsidókérdés, a zsidótörvény például. Akkor ott emlékszem, mintha most lenne, ahogy lenéztünk, jöttek befelé a németek, Kállósemjén irányából. Akkor ott álltak, és ahogy gyorsan mindenki szaladt haza, jönnek a németek, jönnek a németek, akkor volt a megszállás, ugye. Ezeket úgy=úgy akkor gyerekfejjel értem meg, de hát úgy=úgy nem tulajdonítottam akkor én nagy jelentőséget neki, mert hát nem tudtam, hogy mi lesz a következménye. Nem is sejtettük, ugye hát.

I: Milyen zsidókkal kapcsolatos információkat hallottak a rádióban?

SZM: Hát hogy az országgyűlés elfogadta a zsidótörvényeket, például, ugye a rádió, mint ahogy ma is, a hírekbe bemondja az ilyen dolgokat. És=és hát különböző olyan dolgot, ami a zsidókat érintette, hogy nem lehet közalkalmazott például, el fogják bocsátani, nem járhat közös iskolába, egyházi iskolába például zsidó gyerek, például, meg=meg szóval ilyen dolgokat.

I: Mit szóltak ehhez, amikor a rádióban hallották, mi volt a reakció? Többen hallgatták, vagy?

SZM: Többen hallgatták, de általában elítélően nyilatkoztak és a jövőtől féltek, hogyha most ezt csinálják a zsidókkal, akkor mit fognak velünk csinálni. Különösen, amikor a német megszállás történt, akkor=akkor szinte majdnem azt mondom, hogy Pócspetri egy nagyon vallásos község volt, római katolikus község volt teljesen és=és hát ettől féltek, hogy na, most jönnek a németek, a zsidók után jönnek a magyarok. Ez ugye akkor már a zsidó- a Hitler-kérdés, ugye, élt a köztudatban, már akkor úgy nagyjából tudták az übermensch elméletet és=és hát mindenki ettől fél, hogy na, akkor meglesz a különbség a német, meg a magyar között is. Mint ahogy most a zsidó meg a magyar közt is megvan már. Akkor=akkor értem, hogy már. Ilyet szült. Hát.

I: Szóval elbúcsúztak akkor a családok.

SZM: Igen.

I: És másnap volt a-

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

SZM: Másnap reggel 6 órakor kellett a tanácsháza elé- községháza előtt gyülekezniük, és hát akkor felrakták az ún. kivezényelt szekerekre. Értesítették a gazdákat is, hogy reggel háromnegyed hatkor, vagy fél hatkor, vagy mit tudom én, mikor a lószekérrel itt, meg itt jelenjen meg. Onnan bevitték, oda felpakolták őket, ott főleg az idegen csendőrök---viselkedtek brutálisan, durván.

I: Ez mit jelentette?

SZM: Hát lökdösték az öregeket, meg=meg a kisgyereket feldobták a szekérre, meg ehhez hasonlók például. Szóval úgy=úgy embertelenül- de a máriapócsi rendőrőrs tagjai, akik között voltak pócspetri csendőrök is, azok nagyon passzívak voltak. Azok félrevonultak, úgy oldalról nézték, meg teljesítették a szolgálatot, de ők nem aktivizálták magukat, egyáltalán nem. Tehát ez-

I: Idegen csendőrök honnan jöttek?

SZM: Nyírbátorból. Hát ki tudja, honnan. Hát ugye akkor csak az volt, hogy megjelent harminc csendőr. Hát ugye nem kérdezhette meg az ember, hogy honnan jött.

I: Tehát a hat-hét családot harminc csendőr ő:-

SZM: Igen, igen.*(magában számol)*---Több, több volt ott hat-hét családtól, most úgy utána számolva, amiről én tudok, olyan kilenc-tíz. Úgy=úgy.

I: Mindannyian pócspetriek voltak?

SZM: Igen, pócspetriek, pócspetriek voltak mind. Ott laktak, ott- hát ki mivel foglalkozott, de általában kereskedők voltak.

I: Tehát ez a községháza udvarán volt?

SZM: Igen, igen. A községháza udvarán. Oda már nem lehetett bemenni lakosságnak, magyaroknak, csak a=a zsidókat ott gyűjtötték össze, előtte sorakoztak föl a szekerek és onnan hozták kifelé, erre a szekérre nyolc ember, arra a szekérre ennyi ember, annyi ember. Csomagokat felpakolták, feldobálták őket is.

I: Kimentek Mihály bácsiék reggel hatra?

SZM: Igen, igen. Hát szinte mintha búcsú lett volna, legalább a fél lakosság ott volt.

I: Mennyi ember az a fél lakosság?

SZM: Hú, ezertől több. Több. Nagyon- végig, végig, ameddig=ameddig láttunk, az utca tömve volt, dugig volt. És ugye váltotta egymást, megnézték, elköszöntek, odaintettek, odakiáltottak.

I: Mit kiáltottak, mit beszélgettek?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

SZM: Hát ugye a zsidók sírtak, meg=meg mit tudom én, a magyarok is aztán sírva fakadtak, vigasztalták, hogy ne féljetek, visszajöttök, majd várunk benneteket, meg ehhez hasonló jelzőkkel, mondásokkal.

I: Volt, aki nem siratta őket ott látványosan?

SZM: Volt=volt.

I: Mit mondott?

SZM: Hát azt nem tudom, nem. De aki a tömegben csak jött-ment és érdeklődve bámészkodott, magyarán.

I: De volt olyan, aki negatív volt a zsidókkal szemben?

SZM: Igen, igen-
I: -tehát aki-
SZM: -hát, nem tudom-
I: -mondott valami zsidóelleneset, ott a-
SZM: Hát ilyen=ilyen suttogós megjegyzések, hogy megérdemlik a sorsukat, meg=meg oda valók, meg=meg ehhez hasonlók. Meg nem árt nekik, meg=meg szóval ilyen=ilyen megjegyzéseket **is** tettek. De általában nem ez=nem ez volt a=a hangadó és ez volt- nem ez volt az uralkodó.

I: Mennyi ideig tartott mindez?

SZM: Hát szinte egy jó negyedóra. Mind felpakolták és elindultak Nyírbátorba.

I: Csomag volt náluk?

SZM: Igen, mindenkinek húsz kilós csomagot lehetett vinni, összepakolva. Hát, szegények igyekeztek még a=a lakásra is új zárakat tenni, kulcsokat le kellett adni a=a községházán, ott kellett hagyni, hogy ne tudjanak betörni, mert hogyha hazajönn- visszajönnek, akkor de nehogy- de hát sajnos az- az csak hiú remény volt.

I: Mi lett ezekkel a kulcsokkal? Vagy mi lett a lakásokkal?

SZM: Nem tudom. Nem tudom. Azt tudom- illetve részben tudom, hogy *(köhint)* a községházáról egy bizottság volt, akik felleltározták ezeket a zsidó lakások ingóságait. És aztán a sorozatos betörések, feltörések, széthordások, szétlopások, elhordások, úgyhogy sajnos ez-

I: Tud erről konkrétat, hogy ki hogyan?

SZM: Nem, nem.

I: A szomszédjukban volt egy- egyrészt ismerték a Katzékat. A Katzék házával mi lett?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

SZM: Hát ugyanez volt, ez a sors várt rájuk is. Az- felleltározták egy bizottság, és akkor=akkor utána feltörték, ellopták, ezt-azt, vitték, hordták, marták-

I: Látott ilyet?
SZM: -préda lett. Nem. Nem, mert én akkor iskolába jártam, tehát akkor=akkor én nem voltam magyarán otthon, hogy napközben ezeket láthattam volna. Este meg már nem is lehetett kimenni, nem is mertünk kimenni magyarán, hogy ugye olyan=olyan volt a hangulat, hogy ki tudja, hogy kivel találkozunk, úgyhogy nem tudok.

I: Beköltöztek a- beköltöztek ezekbe az üresen maradt épületekben?

SZM: Akkor nem, majd később, a felsz- felszabadulás után. Már aztán kiutalták különböző-- politikai nézeteket valló családoknak-

I: Milyen politikai nézeteket?

SZM: Hát, akik=akik közel álltak akkor a párthoz.

I: Melyik párthoz?

SZM: ’45-ben, ’45-ben, a kommunista párthoz, annak adták. Ezeket a lakásokat aztán.

I: Jött valaki vissza az elhurcoltak közül?

SZM: Ennek a Fülöp családnak a lánya jött vissza, Fülöp Blanka, de ez is csak látogatóba, tehát ez sem maradt a faluban egyáltalán, úgyhogy két napot töltött ott, a faluban. Az a nővéremmel majdnem egyidős volt, jóban is voltak, meg=meg úgy megértették egymást, de csak úgy=úgy beszélgetés szintjén maradt vagy két napra a faluban, és aztán el is tűnt.

I: Miről beszélt- találkozott akkor Mihály bácsi a Blankával?

SZM: Persze, persze.

I: Mit mondott a Blanka?

SZM: Hát, egy nagyon helyes, nagyon szép zsidó lány volt, tényleg, nagyon szép volt, mai eszemmel is nézve. És hát szegény, ugye a borzalmakról beszélt. Auschwitzban voltak és ott=ott hát hogy választották őket szét, ami később már közismert lett, ugye. Megérkeztek az auschwitzi rámpára és úgy külön az öregeket, külön a nőket, külön a gyerekeket, és=és hát ő ezeket mondta el, meg hogy milyen=milyen helyeken voltak. Amit később megismertem, mert én voltam Auschwitzba, háromszor is. Gyerekeimmel is, meg külön felnőttek voltunk. Úgyhogy akkor már szememmel is láttam azokat a borzalmaknak a- a jeleit, tanúságait, amiket- amikről ő beszélt, amiket- tehát tőle hallottuk először. Ami akkor szinte hihetetlennek tűnt. De hát később aztán láttuk, hogy ez sajnos igaza volt.

I: Be tudott jutni a Blanka a Fülöp-uradalomba?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

SZM: Nem. Hát bejutott, bejutott, szét is nézett a lakásban is, minden, de ez csak olyan szétnézés szintjén.

I: Miért csak szétnézett?

SZM: Hát mert akkor már ott lakott benne egy- egy később agronómus volt az illető, ilyen mezőgazdasági szakember valaki, annak utalták ki a lakást és az lakott benne. Hátul meg egy másik, egy=egy cselédember, sok gyerekkel, vagy hat, vagy hét gyerekkel. Úgyhogy hát csak úgy=úgy szétnézett benne és=és ő nem is azért jött, hogy ezt visszakérje, vagy számon kérje, hanem-

I: Mondta?

SZM: Mondta is, de hát ez akkor természetes volt, hát ugye akkor=akkor-
I: -hogy-hogy?
SZM: -hát az=az hogy léphetett volna fel, hogy kérem vissza a lakásomat.

I: Hát az övéké volt.

SZM: Hát igen. Hát az= az akkor ugye az nem így ment.

I: Hát: hát mégis csak az övéké volt, visszajött, és akkor mások laktak ott, hát azért ez mégsem- nem--

SZM: De hát azt ott idő közben államosították, az állam vette tulajdonba és az állam utalta ki valakinek. És akkor az már- megszűnt a régi tulajdonosnak a tulajdonjog, a tulajdonhoz való viszonya.

I: Konkrétan elvették tőle.

SZM: Elvették, szó szerint elvették tőle. Mint ahogy a birtokot is, a szeszgyárat is, meg az istállókat is, meg=meg mindent. Az=az már-

I: Mit szólt ehhez, mit szólt ehhez Blanka?

SZM: Hát, ő=ő egyszerűen annak örült, hogy ő él. Ő nem foglalkozott ennek a gazdasági oldalával, hogy most nincs semmilyen, meg mit tudom én. Később Izraelbe került, onnan kaptunk ilyen üzenetet, meg értesítést, meg ilyen lapokat és-

I: Kapcsolatban maradtak?

SZM: Igen, igen, egy ideig. Mert aztán sajnos a szülőimet is retorzió érte, politikailag, el kellett költözniük onnan, tőlünk is elvették a lakást, meg=meg mit tudom én, aztán így megszakadt a kapcsolat is.

I: Blanka hány éves volt, amikor visszajött?

SZM: Olyan tizen- húsz év körüli. Tizenkilenc, húsz év körüli.

I: Tehát ő volt a Fülöpnek a-

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

SZM: -lánya, igen, a Fülöpnek a lánya, igen. Az is Lajos volt, Fülöp Lajos, igen.

I: Arról mesélt, hogy ott a család többi tagjával mi lett?

SZM: Nem tudott róla szinte semmit, amikor az auschwitzi rámpán, ahogy ő mondta, szétválasztották őket. Ennyi. Ő is azt elmondta, hogy annak köszönhette, hogy mint szép lány, egy német tisztnek volt a- az ő szavával élve, ágyasa. Így menekült meg. Hogy az a német tiszt emelte ki a lágerből, és=és jobb körülmények között élt, és az auschwitzi táborból vitte magával. Hogy hová, merre, nem tudom, ugye ez=ez akkor inkább=inkább a nővéremmel, meg édesanyámmal beszélték meg, ilyen=ilyen női témákat, ugye. Akkor még=még nem volt ilyen=ilyen nyíltság, és ez nem tartozott ránk, ilyen kis süldő fiúkra, hát.

I: Hogy nézett ki Blanka, mennyire volt- külsőleg hogy nézett ki, amikor visszajött?

SZM: Akkor már jól nézett ki. Akkor mutatott fényképet például, arra is emlékszem, amikor feloszlott egy=egy németországi táborba került, ahova a német tiszt vitte magával, és amikor a német tisztet is letartóztatták, és felszabadult németországi tábor, akkor került ki kórházba, kórházból valami családhoz, és ott csináltak fényképet. És hát egy=egy végtelenül megöregedett, tönkrement nő látványát keltette bennünk, de hát ugye, aztán ahogy az élet javult, meg az élelem, meg=meg minden, úgy tért magához, hogy úgy mondjam, külsőleg is, nagyon helyes volt, még akkor is.

I: Tetszik emlékezni, kb. mikor jött vissza Blanka?

SZM: Látogatóba? Tehát nem a táborból.

I: Táborból.

SZM: Azt nem tudom. Mert hozzánk nagyon későn jött, évek múlva, tehát nem amikor kiszabadult a táborból, mondom, akkor kórházba került, elmondta, utána ott valami családnál volt hónapokon keresztül, és akkor-- később került vissza eleve, tehát nem tudom, hogy hová került onnan, a családtól.

I: Pócspetriben mikor járt akkor?

SZM: Ez olyan ’48- ’48 tavaszán volt.

I: És ő az egyetlen, aki visszajött?

SZM: Igen, igen, sajnos igen. Igen.

I: Mesélt arról, hogy Pócspetri nagyon vallásos falu volt. Katolikus-

SZM: -katolikusok volt, igen-

I:-sőt, Máriapócs zarándokhely, ugye?

SZM: Igen, igen, egy kilométer van a két község között, úgyhogy ezért is.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

I: Pap valaha beszélt-e a zsidók sorsáról? Templomban szóba került-e ez?

SZM: Nem emlékszem, nem emlékszem rá. Egy pap volt, (Csavnyiszkinek) hívták,azt is tudom, aki ilyen=ilyen=ilyen németpárti beállítottságú volt, ugye-

I: -mit jelentett-

SZM: -de én nem hallottam. Én nem hallottam, hogy prédikáció során beszélt, mert már akkor mi idegenbe voltunk iskolába, tehát=tehát nem otthon jártunk templomba, hogy úgy mondjam.

I: Mit jelentett az, hogy németpárti volt?

SZM: Hát=hát azt, hogy=hogy=hogy egy kicsi zsidóellenességet, hogy egy kicsit a- a gazdagok pártját, például, meg=meg a németeket magasztalta, istenítette, emelte felfelé. Tehát=tehát ilyen=ilyen típusú valaki volt.

I: Ezt valamit hallott ebből annak idején Mihály bácsi?

SZM: Nem, nem, mert én egyházi iskola volt, és ő volt az iskola vezetője, a katolikus pap, mert egyházi iskola volt, tehát az egyház fennhatósága alá tartozott.

I: Akkor ez most Nyírbátorban volt?

SZM: Nem, ez Pócspetri, ez Pócspetri, ez általános iskola. Ez még akkor volt, később már nem ő volt ott a pap, elhelyezték, vagy nem tudom, mi történt vele, csak más pap lett, de a többiek, aztán akik később jöttek utána, azok már nem=nem politizáltak. Ez=ez inkább ez a (Csarniczki) erről volt híres, hogy-

I: Még egyszer, hogy mi a neve? Csav-
SZM: Csavnyicki.
I: Savnyicki?
SZM: Csav- Csavnyicki.
I: Csavnyicki.
SZM: Igen, igen. Ez például olyan volt, hogy még a leventefoglalkozásokra is elment, ellenőrizni, mert ugye hát ő volt az atyaisten magyarán Pócspetriben, és ott=ott előadást tartott a leventéknek, hogy hogy kell viselkedni, meg a nemzeti öntudat, meg a hazaszeretet, mert, mert, mert. Úgyhogy ilyen beállítottságú volt.

I: Ezeket hallotta Mihály bácsi?

SZM: Én csak hallottam, de nem közvetlenül, én ott nem voltam levente, mert én akkor már Nyírbátorban jártam például, amikor ez történt, de=de tehát mástól hallottam, hogy volt ilyen, hogy most=most kötelező foglalkozás volt, mert jött a pap előadást tartani, például.

I: Akkor hallotta-e másoktól, hogy ő: ez a Csavnyicki templomban beszélt volt, bárhol nyilvánosan beszélt volna a zsidókról?

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

SZM: Még a szentbeszédeiben is úgy=úgy bele-belevonta, állítólag ez volt. Mint ahogy most is van, aki=aki pap, isteníti a Fideszt, a másik ellene beszél, meg mit tudom én, ugyanúgy voltak akkor is.

I: Milyen formában vonta be a szentbeszédébe ezt?

SZM: Nem tudom, nem tudom. Én nem hallottam, hangsúlyozom, én nem hallottam, mert=mert ugye attól kezdve én már '43-ban polgáriba Nyírbátorba jártam. Tehát akkor már-

I: És ott volt olyan pap, aki beszélt a- a zsidókról?

SZM: Nem, nem. Akkor ugye kötelező volt a hittantanulás, a hitoktatásra való járás, az=az rendes órarendi foglalkozás volt, tehát ott nem lehetett választani, hogy megyek, vagy nem megyek, vagy tetszik, nem tetszik, menni kellett hittanórára. És abból ugyanúgy kellett felelni, meg ugyanúgy kellett vizsgázni, mint=mint a matekból, vagy az irodalomból, vagy bármiből, tehát szóval. De úgy nem emlékszem, hogy a pap akkor=akkor egyáltalán beszélt volna erről. Se mellette, sem ellene. *(köhint)*

I: Még visszatérve arra, hogy ugye voltak ezek a zsidó házak,amik ott maradtak üresen, amiket aztán később államosítottak, illetve az ingóságok, amiket szétvittek, ezek szerint.
SZM: -igen, igen-
I: Azt- tehát lehetett-e tudni például a faluban járva-kelve, hogy ez vagy az, ebből, vagy abból a zsidó házból van? Látott-e ilyen tárgyat? Például a Katzéknak a holmijait biztosan ismerte Mihály bácsi.

SZM: Én nem láttam, (*köhint)* de közbeszéd témája volt, hogy kik hordták szét, meg ki kinek a kabátjában jár például. *(mosolyog)* Volt ilyen, volt ilyen megjegyzés, hogy ez ennek a kabátját viseli, ez innen vitte el a képet, meg a székeket, meg mit tudom én, szóval volt ilyen.

I: Például Katzék holmiját felismerte valahol?

SZM: Én nem ismertem fel. Én nem, egyiket sem, csak volt ilyen beszéd. És ezt már csak a szüleimtől hallottam. Úgyhogy ez- hát nézze-

I: Mihály bácsiékhoz került valami a- a-?

SZM: Nem, nem, semmi. Semmi. Nem is- hát, nem is engedte volna édesapám, hogy valami is odakerüljön, az kizárt dolog.

I: Köszönöm szépen akkor Mihály bácsi, most leállunk, mert lejárt a kazetta, úgyhogy tartunk mindenképpen egy kis szünetet, és addig tessék inni egyet.

SZM: Jó.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

I: Leálltunk egy kis technikai szünetre, mert kazettát kellett cserélnünk. És akkor most folytatjuk az interjút, Mihály bácsi. Mesélt arról Mihály bácsi, hogy amikor összegyűjtötték a falubeli zsidókat a községháza udvarán, ugye akkor ott voltak a falubeliek, ott volt a Mihály bácsi és családja, édesapja, és ott voltak a zsidók, akiket- akikkel az idegen csendőrök durván bántak. Milyen- erre a durva- durvaságra milyen reakció volt a lakosság részéről? Vagy a Mihály bácsiék részéről.

SZM: Eléggé szélsőséges. Volt, aki hangosan adott véleményének kifejezést, szinte szidva, pocskondiázva a csendőröket, hogy 'apáddal is ezt tennéd, meg anyáddal is így viselkednél?' De egészen hangosan, de a csendőrök semmivel nem foglalkoztak, nem érdekelte őket, meg se hallották. Szerencsére, mert ugyanazt tehették volna, hogy a bekiabálókat is felelősségre vonják, akár tettlegesen is bántalmazzák őket. De- de szóval ilyen=ilyen kétoldalú lett, most is azt mondom, hogy a nagyon nagy része a jelenlévőknek, azok sajnálták őket és ennek adtak kifejezést. Miután egy-kettő- hárman már meg mertek szólalni, utána már a tömeg is kifejezésre juttatta a véleményét.

I: És ez mi volt, amit a tömeg mondott?

SZM: Hát, hogy elítélték a csendőrök viselkedését, meg 'miért bánsz úgy azzal a szegény öreggel, anyádat is így dobálnád, meg anyáddal is ezt tennéd, meg apáddal is így viselkednél?' Meg ehhez hasonló kijelentések voltak. És az a tömeg is, olyan volt, hogy így váltotta egymást szinte. Elmentek, elköszöntek, odább húzódtak, ment a tömeg odább, akkor újabbak jöttek, újabbak köszöntek el, újabbak integették, meg mit tudom- akkor még nem vittek nekik semmit, mert hát ugye útra készültek, tehát tudták, hogy viszik őket. Tehát mindenki vitt magával ennivaló, innivalót, mindent. Mert húsz kilós csomagot vihettek.

I: Mihály bácsi családja, édesapja hogyan- mint felnőtt, hogyan reagált erre a jelenetre?

SZM: Hát nagyon sajnálta, nagyon szánta őket. De hát nem tudtunk mit tenni, ő se tudott mit tenni. Akkor elmentek, elvitték, a szekerek elvitték őket, lassan eloszlott a tömeg, elvonult a csendőrség is, csend lett a faluban. Semmi=semmi következménye nem volt senki részéről szerencsére, míg aztán-

I: Mihály bácsi, múltkor említett valami olyasmit, hogy=hogy az édesapjának volt egy=volt egy megjegyzése erre az egészre, hogy-

SZM: Igen. Mint a birkák.

I: Mit mondott pontosan az édesapja?

SZM: Valami olyasmit, hogy=hogy azon csodálkozott, hogy úgy álltunk, mint a birkák. Még megszólalni se mertünk az érdekükbe. És ez úgy=úgy bántotta nagyon. Sokáig úgy=úgy foglalkoztatta is, de hát, most is azt mondom, nem lehetett mit tenni. Nem volt hová menni, nem volt kinek szólni, de hát ez=ez ugye ma már tudjuk, hogy ez szinte általános volt, hogy az egész ország úgy viselkedett ezzel kapcsolatban, az egyháztól kezdve a szélsőséges emberekig, tényleg, hogy senki nem emelte fel a

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

szavát, senki nem mert tiltakozni, senki nem mert ellentmondani. Hát ez játszódott le végeredményben Pócspetriben is.

I: Említette a múltkoriban, hogy édesapja járt aztán a gettóban.

SZM: Igen.

I: Ezt elmesélné nekünk?

SZM: Hát bennünket, de főleg édesapámat nagyon bántotta ez a=ez a sors, amire jutottak és=és akkor már egyre többet lehetett hallani, hogy nem egy=egy bizonyos rövid kényszermunkára vitték el őket, hanem=hanem a=a zsidó- a német-kérdés kapcsán, ugye megsemmisítése és bevitték Nyírbátorba, Nyírbátorból vitték Nyíregyházára őket, és hát akkor már majdnem biztos volt, hogy=hogy az auschwitzi táborban fognak kikötni. Már akkor beszéltek Auschwitzról, már akkor beszéltek az auschwitzi megsemmisítő táborról. Tehát úgy=úgy terjed azért a hír.

I: Ki, ki beszélt erről?

SZM: Hát a baráti kör. Apukámnak a baráti köre, vagy akik úgy összejártak.

I: Szó volt a megsemmisítésről is?

SZM: Hát, hogy az lesz a vége, az lesz a vége, hogy a betegek, meg a gyerekek, meg=meg külön fogják, majd így lesz, meg úgy lesz, megsemmisítik őket, de szóval minden konkrétum nélkül végeredményben. Még aztán egyszer édesapám meghallotta, hogy már Nyíregyházán vannak, a Holló utcai- Nyíregyházának egy elválasztott területe volt, a mostani Kossuth utca, Holló utcai rész volt ilyen=ilyen gettóterületnek kijelölve, oda vitték őket *(köhint)* és=és ő elhatározta, hogy elmegy meglátogatni. Ő felkeresi Lajos bácsiékat, akárhol is vannak. Ő még=még most is él bennem, hogy egy kerékpár-csomagtartót csináltatott, hogy csomagot tudjon, többet vinni, mint a rendes kis kerékpár-csomagtartón, egy ilyen nagy széles. És hát ő úgy=úgy összecsomagolta a kis=kis holmit, hogy visz nekik egy kis élelmet, mert hát már az otthoni elfogyott ugye azóta biztosan. És még=még az is megmaradt bennem, hogy két félliteres üveg pálinkát készített, azzal a jelszóval, hogy ez többet fog érni, mint a pénz, mert a katona ezért mindenre képes lesz. Tehát ezért be fog tudni jutni, vagy=vagy meg tudja keresni őket. És így is történt. Bement Nyíregyházára kerékpárral, ami=ami 27 kilométer volt, bement, igen, de már akkorára nem voltak Nyíregyházán. Hát ugye keresgélés, érdeklődés, minden és akkor így megtudta, hogy kiv- kiszállították őket a Varjúlaposra. Ez egy=egy kívül eső rész, ilyen gazdasági épületekkel felszerelt tanya volt, ahol aztán elhelyezték őket és hát ő kiment oda utánuk. Szegény édesanyám, meg=meg odahaza sírt egész éjjel, hogy hova lett apuka, mert nem jött haza este. Nem jött haza éjjel, nem jött haza reggel, hát itt a vég. És hát kisült, hogy ő azért nem jött haza, mert Nyíregyházán, mivel nem találta, ment tovább keresni. Még eljutott Varjúlaposra, nem tudom, 18 vagy hány kilométer volt Nyíregyházához és hát ott addig kellett ólálkodni a=a táboron körbe-körbe, míg sikerült olyan katonával találkoznia, aki a pálinkáért hajlandó volt megkeresni a Katz családot is, és meg is kereste, oda is hívta a kerítéshez, minden, találkoztak, át is ad-adhatta amit vitt, holmit. Hát ugye akkor már=már nem számított, hogy szalonna, vagy sertéshús, meg=meg a zsidó vallás, akkor már az ennivaló az életet jelentette. És

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

hát nagyon nagy örömmel fogadták, de akkor már úgy jött haza apukám, hogy=hogy Lajosék- Lajos bácsiék tudják, hogy ez a vég. Tehát őket nem közmunkára vitték, ilyen=ilyen hadi munkára, hanem=hanem ilyen=ilyen megsemmisítő dologra. Már akkor a táborban ilyen=ilyen vélemény alakul ki. Hát aztán többet nem is láttuk őket. Ő se, nem találkozott velük. A családból nem jött haza senki. Egy lánya volt, meg egy fia volt, a fia mondom, nekem volt iskolatársam, de senki nem került haza.

I: Édesapja beszélt- mesélt arról, hogy mit látott ott, Varjúlaposon?

SZM: Hát, elmondta, hát egy=egy nyomortanyát. Összezsúfolva, szinte alig volt mozgástér, még ott együtt voltak öregek, gyerekek, felnőttek, mindenki, mert akkor még nem voltak szétválasztva, majd utána vagonírozták be őket és vitték Auschwitzba. De hát ott=ott ilyen földön fekve, aki tudott egy kis szalmát keríteni maga alá, vagy egy pokrócdarabot, vagy valamit, azon feküdtek, azon aludtak. Egy nap egyszer kaptak egy kis élelmet, ha azt élelemnek lehetne ma nevezni, vizet is egyszer-kétszer kaptak naponta csak, de=de megszabott mennyiséget, tehát nem úgy volt, hogy használhatták, meg=meg tisztálkodás, meg többi ilyesmi, hát abszolút lehetetlen volt. Úgyhogy borzasztó volt, még az elbeszélés alapján is, az a körülmény, ami között éltek.

I: Mesélt arról édesapja, hogy esetleg ott a- bocsánat, kik vigyáztak a: a- kik őrizték a zsidókat Varjúlaposon?

SZM: Csendőrök.

I: Hova valósi csendőrök?

SZM: Nem tudom. Nem tudom, ez már nyíregyházi fennhatóság, megyei fennhatóság alatt volt, az már ugye- meg=meg országos- mit tudom én.

I: Volt-e valami jele a brutalitásnak?

SZM: Hát olyan, hogy=hogy sorakozónál, ha nem sorakoztak rendesen időben, akkor belerúgtak, meg=meg fellökték, meg megütötték, meg puskatussal vágták hátba, meg ilyen- ez természetes dolog volt.

I: De ezt látta az édesapja, vagy csak meséltek neki?

SZM: Csak mesélte a Lajos neki. Csak mesélte, mert hát nem is nagyon lehetett, hogy ő azt láthatta volna, mert közel se nagyon lehetett menni a kerítéshez, ami=ami elrekesztette úgy a külvilágtól őket. Csak egy- egy néhány mondattal mondta el a Lajos bácsi apukának, hogy=hogy milyen=milyen körülmények között élnek.

I: Ez hogy- Mihály bácsi, most így azt mondja, hogy hát most már akkor mindenki tudott arról, hogy itt ezeket az embereket azért viszik el, hogy megsemmisítsék őket. Hogy emlékszik Mihály bácsi, ez akkor valóban nyilvánvaló volt, vagy ezt inkább csak most gondolja így?

SZM: Nem, módosítom, mert nem tudta, nem tudta ezt senki, csak feltételezte, mert akkor már ez a hír járta. De nem tudta, hogy=hogy ez a tény. Csak ugye a=a

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

zsidótörvények alapján, az Országgyűlés rendeletei alapján következtettek erre. Úgyhogy az- meg már akkor=akkor ugye híre terjedt, hogy hogy bántak, hogy fejbe lőtték, meg menet közbe, aki=aki kiesett a sorból, ott agyonlőtték, meg mit tudom én.

I: Erről mit hallott Mihály bácsi?

SZM: Igen, igen.

I: Tessék elmondani, hogy mit hallott erről?

SZM: Hát ezt is csak a szüleimtől hallottam, hogy ilyen=ilyen dolog előfordult, hogy=hogy a szegény öreg zsidó ment, ment, ment-

I: -hol?

SZM: -és már nem bírt menni- gyalog kellett nekik menni, Varjúlaposról például nem tudom, hogy hová, ahol bevagonírozták őket. Ugye ott már nem volt szekér, meg teherautó, hanem sorakozó és indulás. És ha nem bír menni, akkor- vagy összeesett, akkor ott=ott helybe fejbe lőtték és vége, ott maradt. Kész. Tehát ez-

I: Szüleitől hallotta.

SZM: Igen, igen, igen.

I: Ők esetleg láttak ilyen esetet?

SZM: Nem, nem.

I: Ők is csak hallották.

SZM: Ezt apukám hallotta Lajos bácsitól, Katz Lajostól. Ő mondta el neki, hogy sajnos ilyenek vannak, hogy itt olcsó az emberélet, mert itt=itt nem lehet szólni, nem lehet kérdezni, mert=mert azonnal ez van. Vagy időre nem megy a sorakozó, akkor ütik, vágják, rúgják őket. Úgyhogy.

I: Volt szó arról, hogy ott megmotozták volna a vagyontárgyakért a zsidókat?

SZM: Hát, akkor nem tudtam. Most már tudom, hogy hogy le kellett adni az értékeket, meg elszedték, meg motozták, meg újra motozták, meg még Auschwitzba is le kellett adni, meg elszedték tőlük újra, tehát mindenféle lépcsőnél ezzel kezdték, hogy a vagyontárgyakat, az értékeket, az arany neműeket, aminek értéke volt akkor is és tudtak cigarettát venni egy=egy fülbevalóért, vagy egy gyűrűért, vagy ehhez hasonlóért. Volt ilyen is, volt. De hát-

I: Mihály bácsi ezt később hallotta.

SZM: Igen, igen.

I: Mihály bácsi, nagyon szépen köszönöm, itt akkor most leállunk.

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.

http://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

This is a verbatim transcript of spoken word. It is not the primary source, and it has not been checked for spelling or accuracy.